

ผลของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(Effects of demanding interest at a rate higher than the rate specified by law
according to the Section 654 of the Civil and Commercial Code)

พัฒนวิภา กังวานโสภณ (Patvipa Kangwansophon) ^{1*}

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Lecturer of Program of Laws, Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*Corresponding Author. E-mail : patvipa_a@hotmail.com

(Received: September 13, 2022; Revised: November 2, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลทางกฎหมายของข้อตกลงการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในการกู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 อันมีลักษณะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันมีผลให้ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 แต่ข้อตกลงในส่วนเงินต้นยังคงสมบูรณ์อยู่ตามมาตรา 173 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ในตอนท้ายที่ว่า “ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” ย่อมไม่มีผลบังคับในทางกฎหมายในปัจจุบันอีกต่อไป ซึ่งหากบุคคลทั่วไปหรือแม้กระทั่งนักศึกษากฎหมายที่เพิ่งแต่อ่านข้อความในมาตรา 654 ที่ว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” ย่อมเกิดความเข้าใจผิดได้ว่าข้อตกลงการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่มีผลเป็นการลดดอกเบี้ยลงมาเหลือเพียงอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งความจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะดอกเบี้ยเกินอัตราทั้งหมดต้องตกเป็นโมฆะตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ประกอบกับมาตรา 150 ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 โดยบัญญัติว่า “ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ” ซึ่งเป็นข้อความในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพบังคับทางกฎหมายให้มีความชัดเจนเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการใช้บังคับกฎหมาย เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไป โดยไม่ต้องพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายใด ๆ อีก

คำสำคัญ : ดอกเบี้ย; การกำหนดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด; การกู้ยืมเงิน; พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

Abstract

This article is aimed to study the legal analysis of the usury on loan agreement which is an agreement that is an offense and there is a criminal penalty under the Excessive Interest Rate Act, B.E. 2560 (2017). The law is related to public order and good morals which results in all interest agreements being void according to the Civil and Commercial Code, Section 150, but the principal agreement remains valid under Section 173. Therefore, it can be seen that the provisions of the Civil and Commercial Code, Section 654, as stated at the end that “When

higher rate of interest is fixed by the contract, it shall be reduced to 15% per year.” would have no effect in the current law anymore. If a general person or even a law student who only reads the text in Section 654 that says, “Interest shall not exceed 15% per year; when higher rate of interest is fixed by the contract, it shall be reduce to 15% per year.”, that person would misunderstand that the usury on loan agreement results in a reduction of interest to only 15% per year, which in fact is not so because all interests over the rate must be void under the Excessive Interest Rate Act, the Civil and Commercial Code, Section 654 and Section 150. For this reason, the author considers that Section 654 of the Civil and Commercial Code should be amended by stating that “If the interest rate in the contract exceeds the rate prescribed by law, that agreement shall be void.” which is a statement in respect of legal enforcement to be clear and in accordance with the intent to enforce the law to make it easier for people to understand without any further consideration of the provisions of the law.

Keywords : Interest; Usury; Loan; Excessive Interest Rate Prohibition Act, B.E. 2560 (2017)

บทนำ

ในการให้กู้ยืมเงินระหว่างบุคคล “ดอกเบี้ย” เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาว่าควรจะให้กู้ยืมหรือไม่ เพราะผู้มีความเดือดร้อนจำเป็นต้องนำเงินไปใช้เพื่อดำรงชีพและก่อให้เกิดประโยชน์นอกเงย ส่วนผู้ให้กู้ยืมหรือเจ้าหนี้ก็หวังจะได้รับخذใช้เงินต้นคืนพร้อมผลประโยชน์ตอบแทนที่คุ้มค่างับความเสี่ยง ดังนั้นการตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมบนพื้นฐานของความสมัครใจของทั้งสองฝ่ายอย่างลงตัวจึงสอดคล้องกับหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) โดยมีแนวความคิดว่าบุคคลทุกคนมีอิสระที่จะผูกมัดตัวเองต่อผู้อื่นตามที่ตนต้องการ เจตนาจึงเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญาเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของสัญญา และเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ที่จะให้สัญญามีผลบังคับแก่คู่สัญญา ตลอดจนปัญหาการตีความของสัญญา และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ได้แก่ เสรีภาพในการที่จะเข้ามาตกลงทำสัญญา และเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงภายหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้ว¹ แต่ในสภาพความเป็นจริงนั้นนิติสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายยังคงมีปัญหาถึงความเหลื่อมล้ำทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อมีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 ต่อมาปี พ.ศ. 2473 ได้เกิดเหตุการณ์ตลาดหุ้นวอลล์สตรีตล่มภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เกิดในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปยุโรปขยายวงไปยังนานาประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบไปด้วยจนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ สถานการณ์ในปี พ.ศ. 2475 มาตรการที่รัฐบาลนำมาใช้ประสบความล้มเหลว ไม่ว่าจะเป็นการยุบหน่วยราชการ การลดจำนวนข้าราชการ การจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน ทำให้บรรดาพ่อค้าได้รับความเดือดร้อนในสภาวะที่การค้าซบเซา การผลิตข้าวที่ไม่ได้ผลอย่างเต็มที่ทำให้ชาวนาจำนวนมากยื่นฎีการ้องทุกข์ ในที่สุดนำมาสู่เหตุผลในการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อประเทศอยู่ในภาวะข้าวยากหมากแพงทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันในหลายรูปแบบ สภาพเศรษฐกิจในขณะนั้นมีปัญหาสะสมเป็นเวลานาน และประกอบกับเศรษฐกิจถูกครอบงำโดยชาวต่างชาติ ซึ่งมีทั้งนายทุนตะวันตก และนายทุนจีน คณะราษฎรได้ตระหนักถึงความยากจนในชนบท ความเป็นเอกราชทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงมีนโยบายควบคุมชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีนออกมาเป็นระยะ ๆ ด้วยกฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติ

¹ ยาวนารถ เพาะผล, “มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ใช้บริหารเงินกู้ในระบบ” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558), 9-10.

การธนาคารและการประกันภัย พ.ศ. 2475 พระราชบัญญัติว่าด้วยการยกยอทรัพย์ของกลีกร พ.ศ. 2475 เป็นต้น² รัฐเล็งเห็นว่าการให้กู้ยืมเงินโดยเรียกอัตราดอกเบี้ยสูงเกินควรที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ย่อมจะกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจการค้าและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ประกอบกับเพียงมาตรการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ไม่เพียงพอที่จะระงับยับยั้งนายทุนเงินกู้หน้าเลือดได้ รัฐจึงได้ใช้กลไกทางกฎหมายอาญาโดยกำหนดโทษทางอาญา เพื่อข่มขู่รายทุนไม่ให้กู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด³ โดยการตราเป็นพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งมีบทบัญญัติผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนี้มีโทษทางอาญา คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยเหตุผลในการตรากฎหมายนี้ปรากฏตามคำแถลงการณ์คณะกรรมการราษฎรเกี่ยวแก่พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ดังนี้

“เนื่องในการที่รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 คณะกรรมการราษฎรเห็นสมควรออกคำแถลงการณ์ เพื่อแสดงนโยบายของรัฐบาลในการออกกฎหมายฉบับนี้

เหตุผลที่จูงใจให้รัฐบาลออกกฎหมายฉบับนี้ คือหวังจะบำรุงการกู้ยืมให้เป็นไปในทางที่ควร การกู้ยืมนั้นโดยปกติผู้ต้องการทุน เมื่อได้ทุนแล้วไปประกอบกิจการอันใดอันหนึ่งมีผลงอกงามขึ้นก็แบ่งผลนั้นใช้เป็นดอกเบี้ยบ้าง เหลือรวบรวมไว้เพื่อใช้หนี้ต่อไป ดังนั้นฝ่ายเจ้าหนี้ก็ได้ดอกเบี้ยเป็นค่าป่วยการและมีโอกาสที่จะได้รับใช้ทุนคืนในภายหลัง แต่ถ้าดอกเบี้ยเรียกแรงเกินไปแล้ว ลูกหนี้ได้ผลไม่พอที่จะใช้ดอกเบี้ยได้ ย่อมต้องยอเย้ยไปด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยเหตุนี้ประเทศทั้งหลายและประเทศของเราเองจึงมีกฎหมายมาแต่โบราณกาลกำหนดอัตราดอกเบี้ยอย่างสูงไว้ กล่าวคือ ชั่งละ 1 บาทต่อเดือน (หรือร้อยละ 15 ต่อปี) อันที่จริงอัตรานี้เป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่แม้กระนั้นยังปรากฏว่าทุกวันนี้มีการให้กู้ยืมกันโดยอัตราสูงกว่านั้น และเจ้าหนี้กับลูกหนี้ต่างร่วมใจร่วมมือกันหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพราะฝ่ายหนึ่งอยากได้อีกฝ่ายหนึ่งกลัวความจำเป็นบังคับ ในที่สุดก็ได้ผลอันไม่พึงปรารถนาดังกล่าวแล้ว

ก่อนที่จะร่างกฎหมายนี้ขึ้น รัฐบาลได้คิดแล้วถึงอัตราดอกเบี้ย เห็นว่าเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่ข้างฝ่ายลูกหนี้ได้ทุนมาประกอบการด้วยตนเองได้โอกาสดำเนินอาชีพและมีโอกาสพอควรที่จะหากำไรมาใช้ดอกเบี้ย เหลือบ้างก็รวบรวมไว้ใช้ทุน เพราะฉะนั้นถ้าทั้ง 2 ฝ่ายต่างคิดไปในทางที่ควรของการค้า ก็ไม่มีทางจะได้รับความขัดข้องเพราะกฎหมายฉบับนี้ แต่ถ้าจะดำเนินความคิดไปในทางไม่ดูทางไกลแล้ว ก็อาจจะหาเรื่องบ่นได้

เพราะฉะนั้น เป็นการสมควรที่จะเพิ่มเติมข้อบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ ดังที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้”

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับทางอาญาจึงเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน มีผลให้ข้อตกลงที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา (Usurious Contract) นั้นกลายเป็นข้อตกลงที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา ข้อตกลงนั้นจึงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 กล่าวคือ ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราเสียเปล่าทั้งหมดและมีผลว่าไม่เคยมีข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยกันมาก่อน ในขณะที่ข้อตกลงในส่วนเงินต้นยังคงมีผลสมบูรณ์บังคับใช้ได้อยู่ตามมาตรา 173 (ไม่ใช่มีผลเพียงแค่ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเป็นโมฆะเฉพาะส่วนที่เกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี และลดอัตราดอกเบี้ยลงมาเหลือเพียงอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 654)

อนึ่ง ปัจจุบันได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 และตราเป็นพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ขึ้นใหม่ โดยมีเหตุผลในการตรากฎหมายปรากฏตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ ดังนี้

² รวีวรรณ สาลีผล, ประวัติของเศรษฐกิจไทยตั้งแต่ปี 2475, (2555), 35.

³ วิชัย สุวรรณประเสริฐ, คู่มือพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2560, (กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไท, 2563), 12.

“โดยที่พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ทำให้บทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ประกอบกับการให้กู้ยืมเงินที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราหรือการเรียกเอาประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ยยังเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ที่ได้ตราขึ้นใหม่ยังคงมีเจตนารมณ์และเค้าโครงเช่นเดียวกับกฎหมายฉบับเดิม เพียงแต่มีการปรับปรุงอัตราโทษและลักษณะของการกระทำผิดให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ความสำคัญของกฎหมายประการหนึ่งที่ยังคงตกทอดมาคือการมีลักษณะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ด้วยเหตุนี้ผลของข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจึงยังคงตกเป็นโมฆะดังเช่นเดียวกับขณะที่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นกฎหมายเดิม

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ความในตอนที่ท้ายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ที่บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” ไม่มีผลบังคับทางกฎหมายได้อีกต่อไป⁴

ดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงิน

ดอกเบี้ย หมายถึง ผลประโยชน์ที่บุคคลหนึ่งต้องใช้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อการที่ได้ใช้เงินของบุคคลนั้น หรือเพื่อการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องหรือชำระหนี้ล่าช้า ทั้งนี้ โดยคำนวณเป็นรายวัน รายเดือนหรือรายปี จากยอดเงินต้นหรือยอดเงินที่ต้องชำระ⁵ ดอกเบี้ยถือเป็นดอกผลของทรัพย์สินประเภทหนึ่งเรียกว่า ดอกผลดินนียอันเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อที่ผู้ใช้ทรัพย์สินนั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวัน หรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้⁶ ดอกเบี้ยจึงเป็นค่าตอบแทนของสัญญากู้ยืมเงินซึ่งเป็นสัญญาใช้สิ่งเปลี่ยนแปลงประเภทหนึ่ง กล่าวคือ ในการทำสัญญากู้ยืมเงินคู่สัญญาอาจมีข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยตามสัญญาหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ หากคู่สัญญาได้มีข้อตกลงไว้ ในการชำระดอกเบี้ยคู่สัญญาอาจตกลงให้มีการชำระดอกเบี้ยกันเป็นเงินหรือทรัพย์สินอื่นก็ได้เช่นกัน แต่ในการชำระดอกเบี้ยด้วยทรัพย์สินอื่นจะต้องมีการคำนวณมูลค่าของทรัพย์สินมาเป็นเงินตราเสียก่อน⁷

ในทางกฎหมายจึงแบ่งประเภทของดอกเบี้ยในการทำสัญญากู้ยืมเงินตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเรียกดอกเบี้ยได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมเงิน คือ ดอกเบี้ยซึ่งคู่สัญญาได้กำหนดไว้ตามสัญญาตลอดระยะเวลาที่มีการกู้ยืมเงิน โดยคู่สัญญาอาจมีข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยตามสัญญาหรือไม่ก็ได้ แต่อัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ตกลงกันในสัญญากู้ยืมเงินต้องไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายได้กำหนดไว้ (Maximum Interest Rate) ดังนี้

⁴ สุธีร์ ศุภนิตย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 114.

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (2554).

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148 วรรคหนึ่งและวรรคสาม บัญญัติว่า “ดอกผลของทรัพย์สิน ได้แก่ ดอกผลธรรมดาและดอกผลดินนีย...

...ดอกผลดินนีย หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อการใช้ทรัพย์สินนั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวันหรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้”.

⁷ สุธีร์ ศุภนิตย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์สิน, 110.

1.1 การกู้ยืมทั่วไป คู่สัญญาสามารถตกลงคิดอัตราดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี⁸

1.2 การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน สถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ให้กู้สามารถตกลงคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523⁹ แต่การคิดดอกเบี้ยดังกล่าวต้องเป็นไปตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและกฎหมายเกี่ยวกับการนั้น

1.3 การกู้ยืมเงินจากโรงรับจำนำ ผู้รับจำนำซึ่งเป็นผู้ให้กู้สามารถตกลงคิดอัตราดอกเบี้ยได้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2505¹⁰ ดังนี้

(1) เงินต้นไม่เกิน 2,000 บาท ผู้รับจำนำเรียกดอกเบี้ยสูงสุดได้ไม่เกินกว่าอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน

(2) เงินต้นส่วนที่เกิน 2,000 บาท ผู้รับจำนำเรียกดอกเบี้ยสูงสุดได้ไม่เกินกว่าอัตราร้อยละ 1.25 ต่อเดือน

ทั้งนี้ หากในการกู้ยืมเงิน คู่สัญญามีข้อตกลงกันว่าจะมีการคิดดอกเบี้ยตามสัญญา แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยแก่กันไว้โดยชัดแจ้ง (Statutory Interest Rate) เช่น ในสัญญามีข้อความว่า “ผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยแก่ผู้ให้กู้ทุกเดือน” หรือ “ผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยตามกฎหมายอย่างสูง” ต้องตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้กู้ กล่าวคือ ผู้ให้กู้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยเพียงอัตราร้อยละ 3 ต่อปีเท่านั้น (อัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายใช้บังคับอยู่ ณ ปัจจุบัน)¹¹

2. ดอกเบี้ยผิดนัด คือ ค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้เงิน ซึ่งดอกเบี้ยกรณีผิดนัดนี้ไม่ใช่ดอกเบี้ยที่คู่กรณีตกลงกันให้เป็นค่าตอบแทน แต่หมายถึงดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเสียแก่กันเพื่อทดแทนความเสียหายแก่เจ้าหนี้อันเนื่องจากการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้า ดังนี้ เมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้เงินกู้ยืม ลูกหนี้จึงต้องรับผิดชำระดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ในระหว่างที่ตนผิดนัด ซึ่งกฎหมายได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัด (Default

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”.

⁹ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 4 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้

ในการกำหนดตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับสถาบันการเงินบางประเภทหรือทุกประเภทโดยกำหนดเป็นอัตราสูงสุดหรืออัตราที่อ้างอิงได้ในลักษณะอื่นก็ได้ และจะกำหนดเงื่อนไขให้สถาบันการเงินต้องปฏิบัติตามก็ได้ การกำหนดตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”.

¹⁰ พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2505 มาตรา 17 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้รับจำนำเรียกหรือรับดอกเบี้ยเกินอัตรา ดังต่อไปนี้

(1) เงินต้นไม่เกิน 2,000 บาท ร้อยละ 2 ต่อเดือน

(2) เงินต้นส่วนที่เกิน 2,000 บาท ร้อยละ 1.25 ต่อเดือน

การคิดดอกเบี้ยสำหรับกรณีที่ผิดนัดครบเดือน ถ้าไม่เกินสิบห้าวัน ให้คิดเป็นครึ่งเดือน ถ้าเกินสิบห้าวัน ให้คิดเป็นหนึ่งเดือนเศษของหนึ่งสัปดาห์ให้ปัดทิ้ง

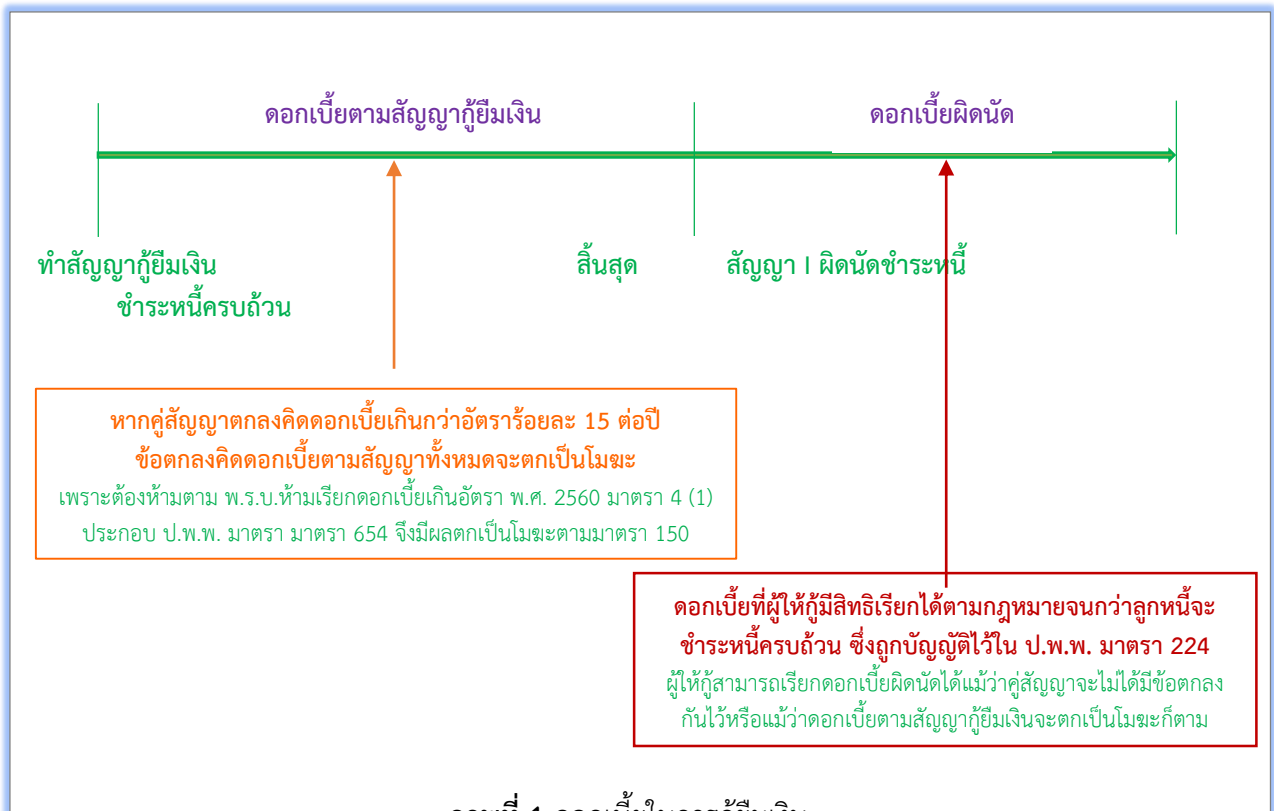
ในกรณีผู้รับจำนำได้รับเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดเนื่องจากการรับจำนำนอกจากดอกเบี้ย ให้ถือว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นเป็นดอกเบี้ยด้วย”

มาตรา 40 บัญญัติว่า “ผู้รับจำนำผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 17 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ”.

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 บัญญัติว่า “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละสามต่อปี

อัตราตามวรรคหนึ่งอาจปรับเปลี่ยนให้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยปกติให้กระทรวงการคลังพิจารณาทบทวนทุกสามปีให้ใกล้เคียงกับอัตราเฉลี่ยระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์”.

Interest Rate / Late Payment Interest Rate / Judgment Interest Rate) ไว้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี¹² ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามกฎหมายซึ่งถูกบัญญัติไว้ในพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564 ที่ได้มีการยกเลิกและเพิ่มเติมความในมาตรา 7 และ 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2564 อันมีผลบังคับใช้เป็นการคิดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดร้อยละ 5 ต่อปี แก่การคิดดอกเบี้ยผิดนัดที่ถึงกำหนดชำระตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2564 เป็นต้นไป อย่างไรก็ตาม การคิดอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนถึงการคิดดอกเบี้ยผิดนัดในระหว่างช่วงเวลาก่อนที่พระราชกำหนดฉบับนี้ใช้บังคับ

ภาพที่ 1 ดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงิน
ที่มา : พัฒน์วิภา กังวานโสภณ, 2565

ผลของการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดในการกู้ยืมเงิน

ดอกเบี้ยเป็นผลประโยชน์ที่ผู้กู้ตอบแทนแก่ผู้ให้กู้ ซึ่งในการทำสัญญานั้นคู่สัญญาอาจตกลงกันให้มีการคิดดอกเบี้ยตามสัญญาหรือไม่ก็ได้ ในกรณีการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลที่คู่สัญญาได้มีข้อตกลงคิดดอกเบี้ยไว้เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดมีผลทางกฎหมายโดยพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้ดังนี้

1. กรณีการกู้ยืมระหว่างบุคคลธรรมดา คู่สัญญาสามารถตกลงคิดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี (ไม่เกินร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 หากคู่สัญญา

¹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 บัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดในอัตราที่กำหนดตามมาตรา 7 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละสองต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด
การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากนั้น ให้พิสูจน์ได้
ข้อตกลงใดขัดกับความในวรรคหนึ่ง ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ”.

ตกลงคิดอัตราเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี (เกินกว่าร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) ดอกเบี้ยตามสัญญาจะตกเป็นโมฆะทั้งหมด โดยผู้ให้กู้สามารถฟ้องบังคับให้ผู้ชำระคืนได้เพียงเงินต้นเท่านั้น แม้ในมาตรา 654 จะบัญญัติให้การคิดอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปีก็ตาม แต่การคิดดอกเบี้ยเกินอัตราดังกล่าวขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 (1) ซึ่งบัญญัติว่าบุคคลผู้ให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้มีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นดอกเบี้ยทั้งหมดจึงตกเป็นโมฆะ¹³ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 966/2534) แต่ผู้ให้กู้ยังคงสามารถฟ้องบังคับให้ผู้ชำระคืนได้เฉพาะเงินต้นเท่านั้น¹⁴ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2488) กล่าวคือ มิใช่มีผลเป็นโมฆะเฉพาะดอกเบี้ยในส่วนที่เกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1452/2511)

อย่างไรก็ตาม หากผู้กู้ยอมชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดแก่ผู้ให้กู้ ย่อมถือได้ว่าเป็นเป็นการกระทำอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ยวาทันไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องชำระ¹⁵ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2131/2560) อีกทั้งการที่ผู้กู้ยอมชำระหนี้ดอกเบี้ยที่เกินอัตรายังถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้อันฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย¹⁶ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 ประชุมใหญ่) ผู้กู้จึงไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่ชำระไปแล้วคืน และเมื่อผู้ให้กู้เป็นฝ่ายเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้จากผู้กู้ ผู้ให้กู้ก็ย่อมไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยดังกล่าวด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ในกรณีนี้เมื่อข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเป็นตกเป็นโมฆะ จึงเท่ากับสัญญากู้ยืมมิได้มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยกันไว้ ผู้ให้กู้จึงไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมซึ่งเกิดขึ้นก่อนผิดนัดจึงต้องนำเงินที่ผู้ชำระหนี้หักเงินต้นตามหนังสือสัญญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7609/2562) และมีตัวอย่างเพิ่มเติมตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6237/2561 โจทก์รับโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดมาจากบริษัท ส เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้เงินกู้ยืม 6,000,000 บาท ของจำเลย โดยจำเลยจะชำระหนี้คืนโจทก์โดยซื้อหรือนำบุคคลภายนอกมาซื้อห้องชุดคืนจากโจทก์ในราคา 6,270,000 บาท ภายใน 6 เดือน โจทก์คิดดอกเบี้ยล่วงหน้าในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี เมื่อข้อตกลงที่จำเลยจะชำระค่าตอบแทนตลอดจนค่าเสียหายและดอกเบี้ยตามสัญญาจะซื้อขายห้องชุดซึ่งรวมกันแล้วเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยจึงเกินอัตราที่พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา มาตรา 3 (ปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4) ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 กำหนดไว้ ดอกเบี้ยจำนวน 270,000 บาท จึงตกเป็นโมฆะ การที่จำเลยยอมชำระดอกเบี้ยเกินอัตราแก่โจทก์ตลอดมาจึงเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายตามมาตรา 411 จำเลยหาอาจจะมีสิทธิเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบี้ยได้ไม่ แต่โจทก์ในฐานะผู้ให้กู้เป็นฝ่ายเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจากจำเลย โจทก์ย่อมไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ย ดังกล่าวด้วย คงมีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี (ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้เรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ตามมาตรา 224

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 บัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพนันหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”.

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 บัญญัติว่า “ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้นแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้”.

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 บัญญัติว่า “บุคคลใดได้กระทำการอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ยวาทันไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นหาสิทธิจะได้รับคืนทรัพย์ไม่”.

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 411 บัญญัติว่า “บุคคลใดได้กระทำการเพื่อชำระหนี้เป็นการอันฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ท่านว่าบุคคลนั้นหาอาจจะมีสิทธิเรียกร้องคืนทรัพย์ได้ไม่”.

ประกอบมาตรา 7) นับแต่เวลาที่จำเลยผิดนัดจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ เมื่อนำเงินที่จำเลยชำระแก่โจทก์ไปหักชำระดอกเบี้ยผิดนัด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7721/2560¹⁷ แม้ตามหนังสือสัญญากู้ยืมเงินระบุว่าจะให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 แต่ข้อเท็จจริงตามคำฟ้องและทางนำสืบของโจทก์เรียกค่าตอบแทนหรือดอกเบี้ยสัญญากู้ยืมเงินกันในอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือน หรืออัตราร้อยละ 60 ต่อปี เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 (ปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560) ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ข้อตกลงเกี่ยวกับดอกเบี้ยจึงไม่เป็นการไม่ชอบและตกเป็นโมฆะเสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น โจทก์ได้รับชำระหนี้เงินกู้ยืมเป็นรายเดือนจากจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 1 อ้างว่าชำระต้นเงินกู้ เท่ากับปฏิเสธว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจของจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 เมื่อนำเงินที่จำเลยที่ 1 ชำระมาหักชำระหนี้ตามสัญญา จึงไม่มีเงินต้นที่จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์อีก ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์

2. กรณีการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ผู้ให้กู้ที่เป็นสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน สามารถเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523¹⁸ แต่การคิดดอกเบี้ยดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและกฎหมายเกี่ยวกับการนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6934/2544) และหากสถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยฝ่าฝืนต่อกฎหมายดังกล่าว ดอกเบี้ยนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งหมดเช่นเดียวกัน

แต่ในกรณีที่ผู้ให้กู้เป็นสถาบันการเงินและผู้กู้ได้ชำระดอกเบี้ยไปโดยไม่รู้ว่าดอกเบี้ยตามสัญญาเกินต้นตกเป็นโมฆะ เนื่องจากการที่ผู้ให้กู้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ประกอบการธนาคารพาณิชย์อันเป็นที่เชื่อถือของประชาชนได้นำเงินไปจัดการหักชำระหนี้ต่าง ๆ ตามจำนวนหนี้ที่ผู้ให้กู้คิดคำนวณขึ้นมาเอง ย่อมมิเหตุให้ผู้กู้เข้าใจและเชื่อว่าผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยถูกต้องแล้ว กรณีจึงไม่อาจถือได้ว่าผู้กู้ได้ชำระหนี้ที่คิดคำนวณไม่ถูกต้องนั้นไปโดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีหรือเป็นการกระทำอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ยู่ว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ ดังนี้ ผู้กู้จึงสามารถเรียกให้เอาดอกเบี้ยที่ชำระเกินไปหักออกจากเงินต้นที่ค้างชำระได้ ดังมีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8168/2551 ธนาคาร ก. ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากลูกค้าในอัตราสูงสุดตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ มาตรา 14 เมื่อข้อตกลงตามสัญญากู้ยืมที่ธนาคาร ก. ทำกับจำเลยกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด และประกาศธนาคาร ก. เรื่องดอกเบี้ยและส่วนลดให้สินเชื่อ โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับโอนสินทรัพย์หนี้สินรายจำเลยมาและคิดดอกเบี้ยตามประกาศทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวที่ธนาคาร ก. มีสิทธิเรียกจากลูกค้าได้ในขณะทำสัญญานั้นจึงเป็นการปฏิบัติฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ ฯ มาตรา 14 เป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ฯ มาตรา 3 (ก) (ปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4(1)) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเกินดังกล่าวร้อยละ 19 ต่อปี จึงเป็นโมฆะแม้ตามความเป็นจริงธนาคาร ก. จะคิดดอกเบี้ยภายในกรอบของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและประกาศธนาคาร ก. ซึ่งไม่ถึงร้อยละ 19 ต่อปี

¹⁷ ดูหมายเหตุท้ายฎีกาที่ 2131/2560 ในคำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช 2560 ตอนที่ 5 หน้า 1232 แต่ฎีกานี้ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงด้วยว่า จำเลยผู้กู้ปฏิเสธว่าเงินที่ได้ชำระให้แก่ผู้ให้เป็นการชำระต้นเงิน มิใช่ชำระดอกเบี้ยที่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด อันจะถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจของจำเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 ส่วนฎีกาที่ 2131/2560 ศาลฎีกามีได้ฟังข้อเท็จจริง หากแต่ถือเอาว่า การที่จำเลยชำระดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดซึ่งตกเป็นโมฆะนั้นถือไม่ได้ว่าเป็นการชำระหนี้โดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจตามมาตรา 407

¹⁸ ไพฑูริย์ เอกจริยกร, คำอธิบายยืม ผูกทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559). 128.

ก็ไม่อาจทำให้ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยที่ตกเป็นโมฆะกลับกลายเป็นข้อตกลงที่ชอบด้วยกฎหมายไปได้ โจทก์จึงไม่มีสิทธิบังคับให้จำเลยชำระดอกเบี้ยก่อนผิดนัด แต่เมื่อเป็นหนี้เงินโจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยระหว่างผิดนัดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง (ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้เรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ตามมาตรา 224 ประกอบมาตรา 7)

เมื่อจำเลยเป็นเพียงลูกค้าของธนาคาร ก. ที่ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์และจำเลยผ่อนชำระหนี้ให้แก่ธนาคารดังกล่าวตามข้อตกลงในสัญญากู้เงินแล้วธนาคาร ก. นำเงินไปจัดการหักชำระหนี้ต่าง ๆ ตามจำนวนหนี้ที่ธนาคารคิดคำนวณขึ้นมาเองนั้น กรณีไม่อาจถือว่าจำเลยชำระดอกเบี้ยอันตกเป็นโมฆะตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าชำระหนี้โดยรู้ยู่่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 ที่ศาลชั้นต้นนำเงินที่จำเลยชำระดอกเบี้ยซึ่งตกเป็นโมฆะไปหักชำระหนี้ต้นเงินจึงชอบแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5603/2548 คำให้การของจำเลยที่ 1 และที่ 4 ได้ยกปัญหาเรื่องการคิดดอกเบี้ยของโจทก์ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ว่า สัญญากู้ยืมเงินพิพาทที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 19 ต่อปี เป็นการกำหนดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราฯ มาตรา 3 (ปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4) จึงตกเป็นโมฆะ ซึ่งตามคำให้การดังกล่าวเท่ากับเป็นการต่อสู้แล้วว่าเวลาที่โจทก์คิดดอกเบี้ยจากจำเลยที่ 1 ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี เกินกว่าอัตราตามประกาศของโจทก์ อุทธรณ์ของจำเลยที่ 1 และที่ 4 จึงเป็นข้อที่โต้แย้งกันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น การที่ศาลอุทธรณ์ไม่รับวินิจฉัยจึงเป็นการไม่ชอบ

เมื่อข้อกำหนดเรื่องอัตราดอกเบี้ยเป็นโมฆะแล้วก็เท่ากับสัญญากู้ยืมเงินมิได้มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยกันไว้ โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกให้จำเลยที่ 1 ชำระหนี้ดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมเงิน แต่โจทก์ก็ยังมีสิทธิคิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่เวลาผิดนัดได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง (ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้เรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ตามมาตรา 224 ประกอบมาตรา 7)

การที่จำเลยที่ 1 นำเงินชำระหนี้แก่โจทก์เพราะตนเป็นหนี้ โดยมีเหตุทำให้จำเลยที่ 1 เข้าใจและเชื่อว่าโจทก์คิดดอกเบี้ยถูกต้องแล้ว กรณีจึงไม่ถือว่าจำเลยที่ 1 ชำระหนี้ที่คิดคำนวณไม่ถูกต้องไปนั้นโดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเป็นการกระทำการอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ยู่่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ ฉะนั้น เมื่อข้อสัญญาที่เกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ยของโจทก์ตกเป็นโมฆะนั้นเป็นเหตุให้โจทก์ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยก่อนผิดนัดและไม่อาจนำเงินที่จำเลยที่ 1 ชำระแก่โจทก์มาแล้วไปหักออกจากดอกเบี้ยที่โจทก์ไม่มีสิทธิคิดได้ จึงต้องนำเงินที่จำเลยที่ 1 ชำระหนี้ไปชำระต้นเงินทั้งหมด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3037/2547 โจทก์เป็นผู้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ ประกอบกับประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและประกาศธนาคารโจทก์ จึงย่อมจำเป็นต้องทราบรายละเอียดหลักเกณฑ์การเรียกดอกเบี้ยเป็นอย่างดี ส่วนจำเลยทั้งสองเป็นเพียงผู้ประกอบการอาชีพค้าขาย โดยสภาพและตามสำนวนไม่ปรากฏเหตุผลที่แสดงว่าจำเลยที่ 1 จะทราบถึงหลักเกณฑ์ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและประกาศของธนาคารโจทก์แต่อย่างใด ดังนั้น ลำพังแต่การที่จำเลยที่ 1 นำเงินชำระหนี้แก่โจทก์เพราะตนเป็นหนี้แก่โจทก์แล้วโจทก์ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ประกอบการธนาคารพาณิชย์ อันเป็นกิจการซึ่งเป็นที่เชื่อถือของประชาชนได้นำเงินไปจัดการหักชำระหนี้ต่าง ๆ ตามจำนวนหนี้ที่โจทก์คิดคำนวณขึ้นมาเองนั้น ย่อมมีเหตุที่จำเลยที่ 1 เข้าใจและเชื่อว่าโจทก์คิดดอกเบี้ยถูกต้องแล้ว กรณีจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 ชำระหนี้ที่คิดคำนวณไม่ถูกต้องไปนั้นโดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรือเป็นการกระทำการอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ยู่่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ

ผลทางกฎหมายของข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในการทำสัญญากู้ยืมเงิน

เมื่อพิจารณาผลทางกฎหมายของข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงินประกอบกับตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาจะเห็นได้ว่าข้อตกลงการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปีตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ได้กำหนดไว้ หรือเกินกว่าอัตราเฉพาะที่ได้รับการยกเว้นให้เรียกได้มากกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ถือเป็นข้อตกลงที่ฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 (1) ที่บัญญัติให้เจ้าหนี้เงินกู้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับทางอาญา กล่าวคือข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นเป็นความผิดและมีโทษพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจึงมีลักษณะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน¹⁹ ข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจึงมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายและเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ด้วยเหตุนี้ดอกเบี้ยที่ผู้ให้กู้เรียกเก็บจากผู้กู้ตามสัญญาเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จึงตกเป็นโมฆะทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 แต่อย่างไรก็ตามสัญญากู้ยืมเงินที่ได้ตกลงกันไว้ในส่วนของเงินต้นยังมีผลสมบูรณ์ตามมาตรา 173

ดังนั้นผลทางกฎหมายของข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดตกซึ่งตกเป็นโมฆะต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกัน ดังนี้

1. พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

มาตรา 4 บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการอำพรางการให้กู้ยืมเงิน โดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

(2) กำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้หรือเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืมหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือ

(3) กำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ย ไม่ว่าจะเป็นเงิน หรือสิ่งของหรือโดยวิธีการใด ๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืมเงิน

2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 654 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี

มาตรา 150 การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพินิจหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา 173 ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้น แยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้

จึงอาจสรุปลักษณะการปรับบทบัญญัติของกฎหมายในการวินิจฉัยถึงความเป็นโมฆะของข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้ว่า “ข้อตกลงการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

¹⁹ วิชัย สุวรรณประเสริฐ, คู่มือพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2560, 54.

มาตรา 4 (1) อันเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดอกเบี้ยทั้งหมดจึงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150”

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและตราเป็นพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ขึ้นใหม่ โดยคงเจตนารมณ์และเค้าโครงเช่นเดียวกับกฎหมายฉบับเดิม ข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้จึงมีผลตกเป็นโมฆะและมีสภาพบังคับทางกฎหมายมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งเป็นเหตุให้ข้อความในตอนท้ายของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ที่ว่า “ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี” ไม่มีผลบังคับในทางกฎหมายอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม หากบุคคลทั่วไปหรือแม้กระทั่งนักศึกษาวิชากฎหมายไม่มีความรู้แตกฉานด้านกฎหมาย และอ่านเพียงข้อความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ที่บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี” อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าข้อตกลงการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่มีผลเป็นการลดดอกเบี้ยลงมาเหลือเพียงอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งในความจริงแล้วผลของข้อตกลงการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราย่อมตกเป็นโมฆะตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และ มาตรา 150 ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ให้มีสภาพบังคับทางกฎหมายที่มีความชัดเจนและเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถศึกษาด้วยตนเองได้โดยง่ายและเกิดความยุติธรรมตามกฎหมายขึ้นอย่างแท้จริง ดังนี้

“พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

มาตรา 654 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ให้ยืมเป็นสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน สถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และโรงรับจำนำตามกฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ

ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ”

อนึ่ง การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ดังกล่าว ทำให้สภาพบังคับทางกฎหมายของข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่มีความชัดเจนขึ้นดังนี้

1. บุคคลทั่วไปสามารถอ่านข้อความและเข้าใจได้ทันทีว่าข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นโมฆะตามมาตรา 654 วรรคสาม โดยไม่จำเป็นต้องอ้างบทบัญญัติของกฎหมายตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 (1) และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 อีก

2. ข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่มีผลตกเป็นโมฆะ ไม่ว่าผู้ให้กู้ยืมเงินจะเป็นบุคคลธรรมดา สถาบันการเงิน หรือโรงรับจำนำ ตามมาตรา 654 วรรคสาม

3. การกู้ยืมเงินที่มีการตกลงคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้มีผลให้เฉพาะข้อตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะตามมาตรา 654 วรรคสาม และไม่กระทบถึงเงินต้นตามสัญญากู้ โดยไม่จำเป็นต้องอ้างบทบัญญัติของแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 อีก

4. กรณีที่ผู้ให้ยืมเป็นสถาบันการเงินหรือโรงรับจำนำ ผู้ให้ยืมอาจคิดดอกเบี้ยอัตราในสูงสุดตามที่กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงินหรือโรงรับจำนำได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ซึ่งมีผลให้รัฐสามารถกำหนดอัตรา

ดอกเบี้ยสูงสุดในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินหรือโรงรับจำนำได้มากกว่าหรือน้อยกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 โดยบัญญัติให้ข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตกเป็นโมฆะ ทำให้ผลทางกฎหมายตามมาตรา 654 มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และป้องกันมิให้เกิดความสับสนในการใช้กฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป อีกทั้งยังป้องกันมิให้เจ้าหนี้เอารัดเอาเปรียบลูกหนี้จากความไม่รู้กฎหมาย นอกจากนี้ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยในกรณีที่ผู้ให้กู้เป็นสถาบันการเงินและโรงรับจำนำให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน เพื่อมิให้ลูกหนี้ได้รับความเดือดร้อนจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินสมควรอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ปัญญา ฅนอมรอด. (2558). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยยืม คำประกัน จำนอง จำนำ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ: พับลิชชิง.
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2559). คำอธิบายยืม ฝากทรัพย์ (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พรชนก ขาวรอด. (2558). ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิชยามนต์ จาริกสุนทรสกุล. (2564). ดอกเบี้ยเงินกู้ ถึงเวลาที่ต้องแก้. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ปีที่ 50 ฉบับที่ 3, 418-449).
- เยาวนารถ เพาะผล. (2558). มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษาเฉพาะกรณี ผู้ใช้บริการเงินกู้ในระบบ. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รวิวรรณ สาสีผล. (2555). ประวัติของเศรษฐกิจไทยตั้งแต่ปี 2475. กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ.
- วิชัย สุวรรณประเสริฐ. (2563). คู่มือพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไท.
- วิวัฒน์ ว่องวัฒนไวยะ. (2562). สรุปย่อหลักกฎหมายกู้ยืม คำประกัน จำนอง จำนำ. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ: พับลิชชิง.
- สุณิษฐา อีร์โรจน์วิทย์. (2563). “ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา”. วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์ ปีที่ 9, ฉบับที่ 1, (85-99). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุธีร์ ศุภนิตย์. (2554). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.